

Slovenska beseda

Uredništvo in uprava: Beethovnova ulica šte. 6 - Čekovni račun šte. 17.152 - Izhaja mesečno - Naročnina: Letno 20 din, polletno 10 din

Številka 8

V Ljubljani, 9. avgusta 1940

Letnik IV

Dr. Dinko Puc:

Načrtno gospodarstvo

Glavno načelo načrtnega gospodarstva je preskrbeti narodu prehrano in zaslužek

«Samouprava», glasilo JRZ, je pred nekaj dnevi napisala članek, v katerem je poudarjala, da je prišel čas, ko morajo vsi konstruktivni elementi države iskati med seboj stike, da se dogovore o složenem delovanju na vseh poljih našega gospodarskega in socialnega življenja. Baje se nahajamo pred reformo naše družbe in nobenega bi ne smelo biti, ki bi bil proti temu. Kljub temu se po zatrdilu «Samouprave» nahajajo ljudje, ki so načeloma proti reformam. Toda po zatrdilu omenjenega lista sedaj ni časa za razprave o teh stvareh. Vsi Jugoslovani se morajo zbrati okoli skupnega programa, ne da bi neplodno brbljali.

«Samouprava» govori tedaj, kakor ranjka Sibila: V začetku vabi na razgovor in sodelovanje, potem pa odklanja razprave in brbljanje, ter namiguje, da bo prišel diktat z reformami in gorje tistem, ki ne bo pariral.

«Samouprava» pa ne pove in tudi noben drug, kake naj bodo te reforme. Razen Hrvata Bičanića, ki je bil obrazložil neko originalno sicer, a prečudno sliko seljaške države, s katero pa ni imel sreče niti pri Hrvatih samih, nismo doslej čuli drugih besed, kakor fraze o načrtnem gospodarstvu in korporativnem sistemu. Besede, ki morejo povedati mnogo ali pa nič, same po sebi pa še ne pomenijo reforme družbe. Zato menimo, da bi vendar ne bilo neplodno porazgovoriti se malo o nameravanih reformah, da bi vsaj zvedeli, ali si bomo izbrali nemški ali italijanski ali ruski vzgled, ali pa bomo izbrali za Jugoslavijo poseben birokratičen kalup, kakor ga je že tudi priporočal eden naših časopisov. Seveda, če ni časa za razgovore in razprave, potem bomo morali pač požreti to, kar nam bodo predložili posamezni načelniki, ki so vir vse modrosti.

Zelja po reformah in načrtnem gospodarstvu se je rodila z zmago nemškega orožja nad francoskim. Vsi oni, ki so se zavzemali že leta in leta v naši državi za načrtno gospodarstvo, med katere spadamo tudi mi, niso imeli sreče in uspehov s svojim programom. Pri nas se je gospodarilo brez načrta. Takoj v početku naše države se je razširila krilatice, da je Jugoslavija nečuvno bogata dežela. Morda je to res, toda dve desetletji sta pokazali, da teh bogastev nismo znali dvigniti za sebe, marveč da smo jih dali v eksploatacijo Angležem in Francozom, Nemcem in Italijanom, zato da je udobno živelo nekaj rodbin v velikih mestih, medtem ko je zaslužek našega naroda v celoti padel, življenjski standard se znižal, prehrana se poslabšala in narod fizično in duševno propadal. Ni potreba, da navajamo specijelne dokaze za to, saj je dovolj, če opozorimo na splošno znane pojave revščine in gladovanja v Liki, Dalmaciji, Bosni, Hercegovini, Macedoniji, Beli in Suhi krajini, v Halozah, Prekmurju itd.

Res smo kako leto izvozili na tisoče vagonov pšenice in koruze v inozemstvo. Toda od naše žetve smo imeli take viške samo zaradi tega, ker si jih je naš narod pristradal. Nek statistik je izračunal, da če bi vsak Jugoslovian pojedel na dan samo deset dekagramov kruha več, bi nam za izvoz tudi v najboljših letinah ne ostalo ničesar.

Res je zaradi tega, da bi bili morali misliti pri nas že davno na načrtno gospodarstvo. Pod tem gospodarstvom pa si ne predstavljamo gospodarstva, ki bi prišlo morda iz svobodnih rok v birokratične. Mi gotovo nimamo ničesar proti uradništvu, zlasti ne proti srednjemu in nižjemu. Toda vedno se bomo borili proti oni visoki birokraciji, ki vidi pravilnost poslovanja v težkočah, ki jih delajo uradi narodu, samo za to, da so potrebne intervencije, pritožbe, posredovanja itd. Proti oni birokraciji smo, ki sedi v ozadju, pa ima vse niti v rokah, da si ne nosi nobene odgovornosti in noče nobene nositi, pač pa si zna vedno in povsod pridobiti obilne postranske zaslužke.

Najtežja je pač lastnost naše birokracije, da noče nositi odgovornosti. Zvaljuje jo na nižjega, ali pa — da se je otrese — podvali stvar višjemu. Tako smo praktično prišli do tega, da je ta birokracija vedno v nasprotju z narodom. Najpravičnejši prošnji ne ustreže, ker se boji odgovornosti, češ prošnji naj se pritoži, bo pa odločala višja instanca. Ne zaveda se, da je postavljen na svoje mesto zaradi tega, da pomaga narodu, marveč si domišlja, da je nekaj višjega in da je narod tu samo zaradi njega.

Taki birokraciji seveda gospodarstva ne moremo in ne smemo izročiti.

Glavno načelo načrtnega gospodarstva je skušati preskrbeti narodu prehrano in zaslužek. Če bi bil ves svet eno samo gospodarstvo, v katerem bi en gospodar razdeljeval dobrine zemlje, bi ne bilo treba nobenemu gladovati. Zemlja pridelava še vedno vsega več kakor potrebuje celokupno človeštvo. Zato bo moralo prej ali slej priti do enotnega svetovnega gospodarstva, kar bo z napredujočo tehniko vedno lažje izvršljivo, samo če bo človeštvo imelo za to dovolj razuma, česar ni pričakovati, dokler ne prelije dovolj krvi.

Toda dokler ne pride ta obljubljena doba, moramo računati s posameznimi gospodarskimi področji, ki jih predstavljajo danes posamezne države. Jugoslavija je tako gospodarsko področje, ki je na splošno agrarna dežela, ki pa vendarle pridelava ravno še za silo

živil za sebe. V drugih panogah našega gospodarstva pa vlada popoln kaos.

Prva naša dolžnost je vsled tega urediti produkcijo. Zvišati proizvodnjo živil, žitaric, živine, drobnice, sadja itd. Neplodna zemlja mora postati plodna, goličave se morajo pogozditi, reke regulirati in zavarovati z nasipi, zemlja se mora obdelavati intenzivno. Kruh doma mora biti poceni, izvoz pa naj zasigura lastniku zemlje višji dohodek.

V industrijskih izdelkih je ravno tako regulirati proizvodnjo. Ne sme vsak producirati, kolikor mu je volja. Tudi konkurenca ni vselej dobra, kajti kapital znižuje cene iz konkurenčnih nagibov na račun delavskih mezd in kvalitete blaga. Če je stalen trg blagu zagotovljen, je lahko cena blagu nižja, ter se podjetniku ni treba bati ne izgub ne kakega drugega rizika, plača delavčeva pa je lahko stabilna in večja. Seveda pri tem tudi zaščitne carine ne smejo služiti domačim podjetjem za pretvezo dviganja cen, kakor se to danes dogaja.

Iz tega sledi, da spada v načrtno gospodarstvo predvsem tudi regulacija proizvajalčevih cen.

V tako gospodarstvo spada seveda tudi načrt prometnih zvez, načrt elektrifikacije, osamosvojitve domačih gospodarstev od tujega kapitala itd. Prav nič bi ne bilo škoda, če bi v gospodarskem pogledu ne posnemali, pač pa proučili ruske petletke.

Veliki in nenadni preobrati, prevelike in nenadne reforme prinašajo gospodarstvu škodo. Zato ne sme prehod iz ene vrste gospodarstva v drugo biti prehitel in prenapet. Oblika, ki jo predlagamo mi, bi bila za prehodno dobo dobra. Čim bi se ta izvedla, bi mogli misliti dalje.

Sicer pa mislimo, da zapretene reforme ne bodo obsegale dosti več kot poddržavljenje Narodne banke, uvedbo dohodarine in razpis

Dr. Alojzij Rant:

Pogrebni zavod in Žale

Gospod Stanko Sušnik je napisal v «Slovenec» z dne 26. julija 1940 članek «Ljubljanski tramvaj in Žale», ki sem ga pazljivo prebral. Našel sem v njem neke netočnosti, katere moram že v lastnem interesu popraviti. Tako sem čital v njem, da je sedanja občinska uprava prevzela od prejšnje Pogrebni zavod v katastrofalnem položaju. Reči moram, da sem bil zelo presenečen, ker sem ves čas svojega službovanja kot načelnik mestne finančne uprave posvečal največjo pozornost računskimi sklepom vseh mestnih podjetij skozi 8 let. Točno vem, da je bila mestna občina na dan 22. dec. 1935 z vsemi svojimi podjetji kar lepo aktivna in da smo lahko jaz in prejšnji mestni svet odšli v pokoj z mirnim srcem in mirno vestjo.

To potrjuje tudi dejstvo, da je poleg moje minuciozne kontrole pregledala računske sklepe vse do vštetege računskega leta 1935/36, do katerega sega naša odgovornost, tudi državna krajevna kontrola, ki je vse sklepe, dohodka in izdatke, pregledala po svojih predpisih računsko in stvarno, ugotovila njih pravilnost in točnost, ter na podstavi teh ugotovitev razrešila odgovornosti takratnega župana in mene.

Torej gospod Sušnik izjavlja, da Mestni pogrebni zavod pod prejšnjo upravo sploh ni bil aktiven, čeprav je bil promet večji in so bili znatno večji tudi dohodki.

To pa ni res! Res je le, da je bil Mestni pogrebni zavod od leta 1930. pa do vštetege leta 1935. lepo aktiven s celokupnim dobičkom natančno Din 341.715.83. Izgubo je izkazal Pogrebni zavod šele v letu 1935/36, torej takrat ko sta županovala gg. dr. Ravnihar in dr. Adlešič, v znesku Din 84.865.03, tako da je moja doba zaključila še vedno

s čistim dobičkom Din 256.850.80. Trditev tedaj, da je bil Pogrebni zavod pasiven, ne odgovarja dejstvu.

Gospod Sušnik poudarja v «Slovenec», da je Pogrebni zavodu poslopje na Ambroževem trgu še vedno veliko breme, ker je morala prejšnja uprava za nakup in adaptacije najeti posojilo nekaj čez Din 2.125.000.—. Toda g. Sušnik je pri tem pozabil povedati, da poslopja na Ambroževem trgu ni kupila «prejšnja uprava» pod dr. Dinko Pucem, marveč svoječasni komisarijat Mencinger-Pust-Pirc. Izvoljeni mestni svet in župan dr. Puc sta našla to kupcijo žalibog že perfektno, samo skrbeti sta morala za kritje. Toda to posojilo se je samo amortiziralo in davkoplačevalcev ni bolelo.

G. Sušnik navaja nadalje, da je Pogrebni zavod ob prevzetju dolgoval Mestni občini «samo na priznavalnih blizu Din 477 tisoč». Ugotavljam, da Mestni pogrebni zavod ni plačeval občini nikake priznavalnine, torej iz tega naslova ni mogel nastati kak dolg. Pregledal sem vse bilance in račune izgube in dobička od leta 1930 do leta 1938-39, toda kljub rigorozni pazljivosti te postavke nisem mogel izslediti. Zato moram že prositi g. Sušnika, da svojo trditev dokáže.

Nadalje pravi g. Sušnik, «da takrat Pogrebni zavod ni bil nikdar aktiven, čeprav je bil promet večji in so bili dohodki znatno večji. Če bi bili prej dobro gospodarili, bi lahko imeli Din 500.000.— do 1.000.000.— čistega dobička».

G. Sušnik naj vzame na znanje, da se je Mestna občina, ko je ustanovila lasten Pogrebni zavod, postavila na edino pravilno stališče, da je to izrazito socialna ustanova, iz katere ne sme kovati dobička. To dokazuje primerjava cen za preproste in

luksuzne pogrebe. Sicer pa sedanja občinska uprava upravlja zavod že tudi skoro pet let, pa se v pogledu dobičkov ni kaj bistvenega spremenilo. In je prav tako!

Nadalje pravi g. Sušnik: «Dobili smo same dolgove in povrh še za Din 459.000.— neporavnanih računov.»

Tudi to ni točno. Res pa je, da je znašal račun upnikov koncem proračunskega leta 1935/36 Din 518.780.25, dočim je znašal račun dolžnikov Din 318.171.52 (stran 85 in 86 računskega sklepa). O kaki obremenitvi proračuna v tem primeru torej ne more biti govora. Tak je bil položaj pod prejšnjo občinsko upravo. Če pa primerjam uspehe za leto 1938-39, se pokaže negodnejši saldo, ker znaša račun upnikov Din 129.424.05, račun dolžnikov pa Din 94.732.70, torej razlika na škodo proračuna Din 34.691.35 (stran 57/58 računskega sklepa).

Zamislek in sklep zgraditi žale je napravila prejšnja občinska uprava že leta 1930. Zaradi silne gospodarske krize, ki je takoj potem zajela državo, kar je vplivalo tudi na mestno upravo, ki je znižala proračun na Din 47.000.000.—, ni bilo mogoče izvesti sklepa. Ne gre torej — kakor piše «Slovenec» — za že zastarele in zarjavele sklepe prejšnjih mestnih uprav, ampak za vis major, proti kateri tudi g. Sušnik nima leka. Če pa je prejšnja uprava morala odložiti izvedbo tega sklepa za pet let, pa naj konstatira, da je tudi sedanja uprava, ki je zvišala proračun na Din 79.000.000.—, rabila za izvedbo tega načrta štiri in pol leta. Smo torej prilično «kvit».

Končno pravi gospod Sušnik: «Osebnost režijo zavoda, ki je leta 1935/36 znašala nad Din 331 tisoč, smo znižali na dobrih Din 140.000.—». Tu opozarjam, da to ni nobena težkoča. Pogrebni zavod je sicer razbremenjen zaradi lepšega videza proračuna za nekaj uradnikov, toda zato je zvišan proračun mestnega zaklada za nekaj stotin novih uradnikov in namesčencev, ne glede na to, da številke g. Sušnika niso, točne, kajti leta 1935/36 so znašali prejemi pragmatičnega osebja Din 236.649.25, v letu 1938/39 pa Din 145.801.28.

Če je torej — in tako je — Pogrebni zavod razbremenjen v osebnih izdatkih za Din 100.000, mestni sklad pa obremenjen za Din 3.500.000.—, to ni posebno izdaten prihranek. In tudi ne vidimo, da bi bilo bogve kako socialno, če morajo, kot to zatrjuje g. Sušnik, delati uradniki po 12 ur in več na dan. Če se jim nadure ne plačajo po zakonu, je to socialna krivica, če se jim pa plačajo, potem prihranek ni velik!

Končno še nekaj. Proračun žal, kakor jih je zamislila svoječasna občinska uprava, je znašal za popolnoma zadosten praktičen načrt Din 1.500.000.— Po navedbah g. Sušnika so se danje žale stale Din 4.500.000.— Zdi se mi, da je to precej velika razlika in da bo Pogrebni zavod to višjo investicijo težko zmagal, če ne bo od Ljubljaničanov zahteval novih velikih denarnih žrtv.

Agonija...

Danes, ko je svet zlasti po zadnjih dogodkih sedanje vojne močno razgiban, se skuša zatekati ljudstvo pod najrazličnejša okrilja, s katerimi išče novih poti, bodisi da imajo le-te svoj oslonec deloma na tradiciji, ali pa da so jih zalele nove politične ideologije. V sedanji vojni med vesilami ne gre samo za gospodarsko nadoblast v Evropi, temveč gre paralelno s to tendenco tudi za višje stvari. Gre za nov družbeni red, kateri naj preobrazí gospodarsko in socialno strukturo sveta.

Naj bo že tako ali drugače, eno je gotovo, da se v glavnem v svetu opredeljujejo narodi v dva tabora. Enega izmed teh, ki temelji na konservativnih načelih, imenujemo desni tabor, drugega pa, ki odklanja vse dosedanje oblike in stanje, pa levi tabor. Vsaj tako se danes v glavnem ocenjuje in presoja vsak pokret, ki gleda malce kritično na posamezna dogajanja, oziroma vzročnike današnjega stanja, ali pa zagovarja današnje stanje.

To sta postali dve ostro opredeljeni in nasprotujoči si ideologiji, izmed katerih ima prva svojo oporo v zadovoljstvu in blagostanju se nahajajočem delu ljudstva, druga pa izvira iz nezadovoljstva in v bedi se nahajajočega naroda. Zato je povsem logično in razumljivo, da med tema dvema ideologijama zija nepremostljiv prepad in da je že zdavnaj prepozno izravnati vse difference, ki jih je ustvaril sedanji družbeni red in prav kateri si je postavil proti sebi neodoljivo zahtevo likvidacije sedanjega stanja, ki ni več problematična, temveč je vprašanje samo še kratkega časa.

Težnja in sedanja želja konservativnega, odnosno desnega tabora je ta, da skuša za vsako ceno svoja okostenela načela prikrojiti in prilagoditi ter se približati pohodu novega gospodarskega in socialnega stanja. Levi tabor je pa priklonan v življenje predvsem zaradi tega, ker desni tabor v opojnosti svojega oblastništva ni imel pravočasno potrebnega razumevanja za nujne gospodarske in socialne reforme. Levi tabor je bil torej zaradi tega izzvan v življenje na brezkompromisnih načelih, katera negirajo celotno strukturo današnjega družbenega reda.

Odveč bi bilo ugotavljati in podčrtavati, kje tiče krivde, odnosno vzroki za vse to ljudsko vrenje in novo narodovo razpoloženje, katero je nastalo in katerega ne bo mogoče s še tako drakoničnimi sredstvi omejiti, kaj šele preprečiti.

Po našem globokem prepričanju tiči eden glavnih vzrokov tega vrenja, katero bo neizbežno preobrazilo svet — ali s krvjo ali brez nje — v veliki meri ravno v tem, ker pri tistih, pri katerih je bila in je še možnost, niso hoteli pokazati potrebnega razumevanja za stvari, katere terja današnja doba in visoka zavest upravičenosti prizadetih širokih ljudskih plasti.

Tako torej nastaja iz ostrih ideoloških diferenc mirnina in gnev, katera ne moreta roditi mirno presnovo sveta, temveč prineseta narodom brez vsake potrebe mnogo grenkih ur in prizadeneta lahko nepopravljivo škodo obem stranem.

Nikakor pa ne želimo, da bi neuvidevnost merodajnih činiteljev gnala te pereče težnje s sedanjim stanjem še bolj na ostrino. Predobro se zavedamo, da nasilne spremembe gospodarskega in socialnega stanja zahtevajo po navadi največ nedolžne krvi, v kar nas uverja zgodovinska preteklost. Te nasilne spremembe so običajno grozotnejše kakor vojna. V takem vzdušju vladala nezakonitost in pridejo v največji meri do svojega zadoščenja najnižji ljudski instinkti, ki v bistvu ne doprinesejo k stvarni obnovi družbenega reda ničesar drugega kot to, da zadostijo svojim individualnim maščeval-

Dr. M. Korun:

Prerokovanja

Ne moremo prerokovati dogodkov, ker ne moremo predvideti in preračunati rezultata, ki ga bo dalo hotenje več sto milijonov ljudi

Kaj more biti značilnejše za današnje dni, kakor, da se ljudje zanimajo za razna prerokovanja, tako, da je nek podjeten duh izdal Nostradamusova prerokovanja, za katera so naši časopisi delali živahno (seveda plačano) reklamo. V resnici pa je tako, da so Nostradamusova prerokovanja točno toliko vredna, kakor ugibanja, ki jih čitamo po časopisih ali pa razlaganja vsevedežev, ki vedo točno napovedati, kaj da bo.

Vse to je seveda od muh in ni ga danes človeka pod božjim soncem, ki bi mogel vsaj z neko utemeljeno verjetnostjo napovedati, kakšen bo bližnji ali celo daljni razvoj dogajanj, ki pretresajo in še bodo pretresala svet.

Zato tudi mi nočemo in ne moremo prerokovati, kaj se bo zgodilo in kaj se ne bo zgodilo. Baš zato pa smatramo za tem bolj potrebno, da ponovno poudarimo naše globoko prepričanje, da je vse to, kar se dogaja že petindvajset let sem, kar se dogaja danes in kar se bo še dogajalo v prihodnjih desetletjih, eno samo ogromno revolucionarno dogajanje, na katero je treba gledati iz tega širokega vidika, če nočemo zapasti v napako, da precenjujemo pomembnost posameznih faz teh ogromnih pretresljev.

Po svetovni vojni smo se prav radi udajali utvari, da je nastopila doba mirnega evolucionarskega razvoja. Dogodki so nas poučili, da je bilo vse to, kar je za nami, samo ena, prva doba, svetovnega revolucionarnega presnavljanja na vseh poljih, političnem, socialnem, gospodarskem in kulturnem.

Danes se moramo zavedati, da smo šele v začetku druge dobe, za katero jih bo brez dvoma še nekaj prišlo, kdo ve, koliko. Samo, če tako gledamo na dnevne dogodke, jih moremo pravilno oceniti in ne bomo zagrešili napako, da jih precenjujemo. To, kar bo ta druga doba prinesla, še davno ne bo ono končno stanje, ko se bo zopet vklopil čas mirnega razvoja.

Zgodovina nam pove, da je zadnji veliki revolucionarni dogodek človeštva, francoska revolucija, trajala s svojimi posledicami skoro sto let, vse tja do končane nemško-francoske vojne leta 1870.—1871., na kar šele je prišlo nekaj desetletij mirnejšega razvoja.

Taki so naravni zakoni zgodovine in ti zakoni imajo vedno moč.

nim naklepom, ki nimajo ničesar skupnega v borbi za pravičnejšo bodočnost.

Ko bežno ugotavljamo ta nesparna dejstva, se nam ni potrebno zaradi dejanske primerjave v marsikaterih zadevah ozirati dosti preko naše slovenske zemlje...

Ne smemo se torej zadovoljiti in udajati golemu optimizmu, ki se največkrat izrodi iz hipnih želja, kateri se pa razblini v prazen nič. Ni dovolj, da se zavedamo in izvršujemo kot polnopravni državljani samo dolžnosti, katere nam nalagata pravni red in kulturna stopnja. Zavedati se moramo mnogo več: predvsem tudi pravice, iz katerih prav za prav izvirajo dolžnosti. Ako bomo znali pravilno oceniti pravo vrednost prvega kot zlasti drugega, šele tedaj nam bo postala utrjena zavest živo dejstvo, in takrat bomo lahko uverjeni v realnost svojega optimizma. Vse drugo je samo tolažilno ugibanje in brezplodna tolažba. V—č.

Pod tem vidikom gledano ni končno odločilno, kdo je zmagal včeraj, kdo zmaguje danes, kdo bo zmagal jutri, niti kako se bo razvozljal rumunski voz, kako vzhodnoazijski, da-li bo Amerika posegla prej ali slej neposredno v vojsko, niti kak obraz bo končno pokazala ruska sfinga, niti ne bi bilo odločilno, če bi se jutri Anglija in državi osi sporazumele.

Vse to je samo relativne važnosti, to so posamezne razvojne faze dolge revolucionarne dobe, v kateri živimo. Do končnega uravnoteženja in pomirjenja pa je še dolga, dolga pot in nihče

ne more napovedati, kdaj in kakšen bo konec...

Vse to zveni fatalistično in v resnici se pojavlja vprašanje: kaj pa naj potemtakem napravimo, ali naj se predamo brezupju in čakamo prekrizanih rok, da nas neizprosna usoda vodi po svojih nepreračunljivih potih?

Ne!

Kdor bi tako mislil, ta pozablja, da je človek tista celica, iz katere izhaja vse dognanje in nehanje sveta. Mi samo zato ne moremo prerokovati dogodkov, ker ne moremo predvideti in preračunati rezultata, ki ga bo dalo hotenje milijonov in milijonov ljudi. Toda vsak od nas mora imeti svojo voljo, svoje poglede in svoje želje in se truditi, da jih uveljavi. Tako bo doprinesel svoj delež h končnemu dognanju, ki se skriva v negotovosti bodočnosti in bo njen soustvaritelj.

Obljubljena dežela

Z ureditvijo trgovinskih in diplomatskih odnosov s Sovjetsko Rusijo se je pričela tudi za našo državo in za naš narod nova doba široko odprtih in vsestranskih uspehov obetajočih vidikov. S tem, ko smo dočakali že zdavnaj prepotrebno zblizanje in neposredne stike z velikim in mogočnim slovanskim bratom na vzhodu, se je živo pokazala tudi potreba, da to neizmerno ozemlje tudi поблиže spoznamo in da se kolikor mogoče podrobneje seznanimo z njenim stvarnim stanjem in z njegovo današnjo ureditvijo. Večina naših ljudi ima še danes zelo površne in meglene pojme o Sovjetski Rusiji. Zato nikakor ne bo odveč, če se bomo v našem listu postopno pobavili s tem ali onim poglavjem iz praktičnega ruskega življenja.

Razredni nasprotnik v državi in pa napadalec na državne meje, to sta nerazdružljiva dvojčka, s katerima se bori že od svoje velike revolucije Sovjetska Rusija. V tujini, pa celo tudi v Moskvi sami, pogosto izgleda, kakor da je vse to zgolj sad bujne boljševiške fantazije. Toda v resnici je to v vsej notranjosti Rusije, zlasti pa v njenih zahodnih evropskih pokrajinah z Ukrajino na čelu, politično dejstvo in celo še nekaj več.

Dnjepropetrovsk (nekdanji Jekaterinoslav, imenovan tako na čast Katarini Veliki), predstavlja danes srce sovjetske industrijske Ukrajine. Za to mesto in njegovo širšo okolico pomenita razredna borba in strah pred fašističnim napadom nekaj več, kakor zgolj vsakdanjo komunistično frazo. Jekaterinoslav so Nemci okupirali leta 1918., nekaj mesecev po izbruhu boljševiške revolucije. Po umiku Nemcev koncem istega leta, je mesto padlo v roke belih armad. Kmalu pa so ga boljševiki ponovno zavzeli in tako postali stalni gospodarji najstarejše metalurške baze v Rusiji. To je bilo nekako dve leti po osvojitvi Petrograda.

Po pravici imenujejo danes Dnjepropetrovsk vrata nove Rusije, ki so jo zgradili Sovjeti. Mesto leži na pol pota med donskim bazenom črnega premoga in med železarskim področjem Krivega Roga, ter predstavlja dejansko središče okrog 12 orjaških podjetij, nanizanih okrog «Dnjeprogresa», ogromne električne centrale, ki jo je zgradil pokojni polkovnik Cooper in ki proizvaja danes več električne energije, kakor jo je vsa proizvodna Rusija skupaj.

Ukrajina prideluje dobro petino žita vse Rusije in nad dve tretjini sladkorja celotne ruske proizvodnje. Ogromen je tudi pridelek bombaža, tobaka in soje.

V industrijskem pogledu je Ukrajina še bogatejša. V letu 1937. je proizvedla 67 milijonov ton premoga, kar je trikrat več, nego so ga proizvedle Francija, Poljska in Japonska. Po večini je to antracit z najvišjimi kalorijami, ki se da s pridom izvažati v Združene države severnoameriške. Istega leta je proizvedla Ukrajina nad 9 milijonov ton železa, to je dvakrat več, kakor leta 1915. vsa Rusija skupaj.

V Dnjeprogresu, nekaj milj od Dnjeptra, je postavljenih 8 največjih turbin na svetu, od katerih jih je 5 zgradila znana General Electric Company iz Shenectadyja, N. Y. Te elektrarne predstavljajo jedro energije, s katero se napaja široko omrežje tovarn aluminja, jekla in strojev. Lenjinova parola — «socializem so Sovjeti plus elektrifikacija» — je našla tukaj svoj pravi izraz v povsem novih mestih, novih tovarnah in v celotnem modernem industrijskem kompleksu.

Leta 1917. ni bilo v vsej deželi še niti ene edine ukrajinške šole. Danes jih je že 17.736; v katerih se uči 4.519.000 otrok v svojem materinskem jeziku. Sovjeti trdijo, da so zgradili v zadnjih 22 letih v Ukrajini 5633 najmodernejših šolskih poslopij. Ukrajina se ponaša tudi z nekaterimi učenjaki svetovnega slovesa, med katerimi se blešči imena Trofima Lisenga, prof. A. A. Bogomolca, slovečega specialista za raka, dr. V. P. Filatova, prvega človeka, ki je uspešno transplantiral očesno roženico, dalje Mihajla Sokolova, najpopularnejšega pisatelja Sovjetske Ukrajine, Aleksandra Dovženka, enega izmed vodilnih sovjetskih filmskih režiserjev i. dr.

Po dveh katastrofalnih razdobjih lakote, nastalih kot posledica velike revolucije in prvega nastopa svetovne gospodarske krize, je nastopil Stalin z zelo energičnimi, pa tem uspešnejšimi ukrepi, s svojimi petletkami. V okviru petletnih načrtov je doseglo sovjetsko gospodarstvo pomembno mehanizacijo svojega poljedelstva. Po najnovejših podatkih razpolagajo poljedelska podjetja (kolhozi) v Sovjetski Rusiji z nad pol milijona traktorji, s 168.000 kombiniranimi kosilnicami in mlatilnicami, z 216.000 veliki kmečkimi tovornimi avtomobili, kakor tudi z ogromnim in nepreglednim parkom drugih gospodarskih strojev in orodja. Tretja petletka, ki bo trajala, kakor je znano, do leta 1942., bo še v znatni meri pospešila mehanizacijo sovjetskega kmetijstva. Ta načrt bazira predvsem na na-

daljnem povečevanju proizvodnje poljedelskih strojev. Leta 1915. je morala carska Rusija uvažati polovico svojih kmetijskih strojev iz inozemstva. V prvih povojnih letih je proizvodnja teh strojev v Rusiji skoro popolnoma zamrla. Sovjetska vlada je morala to vrsto svoje industrije zgraditi docela iz temelja in jo ima danes koncentrirano v 20 ogromnih velepodjetjih, katerih skupna proizvodnja na leto se ceni na 1.6 milijarde rubljev.

Kako se je ta industrija razvijala, počenši od prve petletke, vidimo najnazorneje iz naslednjih števil: Ob zaključku leta 1929. je znašala proizvodnja vseh poljedelskih strojev in traktorjev (po cenah iz leta 1926/27.) komaj 196.000.000 rubljev, ob koncu prve petletke leta 1935. že 867.000.000 in leta 1938. ob koncu druge petletke eno milijardo 617.100.000 rubljev. Traktorjev je imela Sovjetska Rusija za svoje kmetijstvo leta 1929. (računano v tisočih konjskih silah) 59.4, leta 1935. že 1.220.0 in leta 1938. kar 1.401.500 konjskih sil. V enakem razmerju je naraščalo tudi število odnosno produktivna sila kombiniranih kosilnic in mlatilnic ter drugih strojev.

Vzporedno s povečevanjem proizvodnje gospodarskih strojev je bil zabeležen tudi vedno večji in vidnejši prehod od enostavnih k vse bolj kompliciranejšim strojem. Posledica vseh teh naporov je bilo dejstvo, da se je Sovjetska Rusija spremenila iz velikega uvoznika v še večjega izvoznika poljedelskih strojev. Vse do l. 1931. je uvažala Rusija znatne množine gospodarskih strojev. Od tedaj dalje pa je pričel ta uvoz rapidno padati in je l. 1929. popolnoma zamrl, obenem pa je začela v tem letu Rusija že izvažati svoje prve, še precej enostavne kmetijske stroje v tujino. V zadnjih letih ni bil v Sovjetsko Rusijo uvožen iz ostalega sveta niti en sam gospodarski stroj. Po statističnih podatkih Mednarodnega poljedelskega instituta je izvozila Sovjetska Zveza leta 1929. raznih kmetijskih strojev v vrednosti 1.6 milijona zlatih frankov, leta 1935. že za 2 milijona, lansko leto pa skoro za 3 milijone zlatih frankov. Sovjetski izvoz gospodarskih strojev je bil usmerjen v prvi vrsti v Afganistan, Iran, Turčijo in pa v baltičke države, ki so sedaj itak postale sestavni del Sovjetske Rusije. V zadnji dobi pa se sovjetski izvoz teh strojev vedno bolj razširja in usmerja na evropski jugovzhod in s tem seveda tudi v Jugoslavijo. Znano je, da igra v jugoslovansko-sovjetski gospodarski pogodbi eno najvidnejših vlog uvoz gospodarskih strojev iz Rusije v Jugoslavijo, v čemur smo bili doslej pod skrajno neugodnimi pogoji in v škodljivih okoliščinah navezani na uvoz iz nekaterih drugih evropskih industrijskih držav.

JESENSKI VELESEJEM V LJUBLJANI.

Ljubljanski velesejem, ki je s svojimi vsakoletnimi prireditvami odraz kulturnega in gospodarskega izživljanja Slovencev, je nekaj svojevrstno našega in ima ukoreninjeno tradicijo. To se je videlo letos spomladi, ko je moral spomladanski velesejem biti odložen. Vsi smo ga pogrešali. Jesenski velesejem pa bomo imeli, in sicer od 31. avgusta do 9. septembra. Obsegal bo mimo industrije in obrti tudi posebne razstave iz kulturnega in gospodarskega področja. Te razstave bodo plod dela mnogih pridnih rok, ki so se trudile in ustvarjale čez leto. Zlata jesen bo odprla vrata do njih, zato je tudi geslo jesenskih velesejemskih prireditev «Ljubljana v jeseni».

† Dr. RIKO FUX

Dne 5. t. m. je umrl po težki bolezni v ljubljanski bolnišnici dr. Riko Fux.

Rodil se je 30. marca 1887. Srednjo šolo je dovršil v Novem mestu. Posvetil se je pravni študiju. Močno se je udeleževal v pokretu narodno-radikalnega društva «Adrija». Zlasti

pa je bilo njegovo delovanje plodno v sokolstvu.

Leta 1935. je bil izvoljen za narodnega poslanca mesta Ljubljane. Pokojnik je bil od prvega početka iskren prijatelj našega pokreta.

Težko prizadeti družini izrekamo naše globoko sožalje!

Politični pregled

Notranja politika

Kakor po vsem ostalem svetu, tako je razvoj dogodkov v Evropi imel izvestne reperkusije tudi na našo državo. Pozornost odgovornih državnikov je zdaj skoncentrirana na to, da nova ureditev Evrope ne bi zalotila naše države nepripravljene. Gospodarska struktura Evrope bo dobila po končani sedanji vojni docela novo obličje. Zato sedaj pri nas naši odgovorni činitelji mrzlično proučujejo obširni konglomerat najrazličnejših gospodarskih in drugih vprašanj ter reform, kakor tudi sploh celotnega gospodarskega in socialnega življenja v državi. Te reforme na gospodarskem in socialnem področju, ki se same ob sebi neizbežno pojavljajo in vsiljujejo tudi naši domovini, bodo vsebovale pomembne preureditve delovnih odnosov in docela preobrnjeno organizacijo vse naše narodno-gospodarske proizvodnje. Čeprav je vsakomur jasno, da gre v novi, šele porajajoči in obetajoči se Evropi predvsem za korporativno preureditev, se pri nas napovedane reforme ne bodo izvajale na podlagi in ob uporabi obstoječih sistemov v Evropi, temveč bodo naši pristojni činitelji in zakonodajalci morali upoštevati v polni meri razmere, ki vladajo pri nas, ki so specialno naše in po katerih se bo brezpogojno moralo usmeriti ter uravnati vse naše bodoče novo gospodarsko življenje.

Temu perečemu in precej koščljivemu vprašanju posveča naša vlada prav posebno pozornost. Na mnogoštevilnih konferencah, ki so se vršile v zadnjem času, je bilo govora predvsem o omenjeni novi preureditvi. Na nedavnem blejskem sestanku med gg. Cvetkovičem, dr. Mačkom in dr. Korošcem so bili določeni temeljni osnutki gospodarske preureditve naše države, katere pa bodo strokovnjaki še podrobno proučili in izdelali. Povodom vesti o teh reformah so se razširili v naši javnosti najrazličnejši komentarji, ki so marsikje povzročili tudi nemir in zmešnjave, katere pa je po nalogu vlade skušal razbliniti v svojem nedavnem več-

jem govornu finančni minister gosp. dr. Šutej. Spričo poletnega bivanja Nj. Vis. kneza namestnika Pavla na gradu Brdo je močno oživilo politično življenje na Bledu, kjer se stalno mudi več članov vlade, kakor tudi skoro vsi tuji diplomatski predstavniki iz Beograda ter večje število politikov in novinarjev.

Podpredsednik vlade g. dr. Maček ima stalne konference tako doma v Zagrebu, kakor tudi v Beogradu. O vsebini javnost ni poučena. V zadnjem času je opaziti po vsej Hrvatski poživljeno akcijo «frankovcev», ki razširjajo proti g. dr. Mačku in jugoslovanskemu državnemu edinstvu vsakovrstne letake.

Jugoslovanski socialni demokrati so na svojih večjih konferencah predvsem naglašali svoje tesno in neomajno sodelovanje z vodilnimi opozicijskimi strankami v državi. Predsednik Narodne radikalne stranke g. Aca Stanojević je preživel daljšo poletno dobo v Niški banji, je pa v stalnem neposrednem stiku z ostalimi sodelavci in vodilnimi radikalnimi politikmi. O bodočem novem redu v državi se je razvila v jugoslovanskem tisku vseh smeri živahna polemika, čeprav zaenkrat še niso znane podrobnejše namere v vseh, v poštev prihajajočih vprašanjih. Glasila JRZ v Beogradu se že vneto zavzemajo za likvidacijo naše mlade industrijalizacije in za forsiranje agrarnega tipa Jugoslavije.

V Zagrebu in v ostali banovini Hrvatski so svečano proslavili 61. rojstni dan g. dr. Mačka in njegov god. Proslava je trajala dva dni. Zanimivi so nekateri notranji pojavi v hrvatskih krajih. Občinski svet na Sušaku je odzvel dosedanje ime nabrežju dr. Masaryka in Kačića, ter oboje prekrstil v cesto dr. Mačka. Zagrebške «Novosti» pa so objavile nedavno govor zagrebškega župana g. Starčevića, ki je zahteval, da se iz mestne službe v Zagrebu odpuste predvsem vsi Slovenci in Židje, češ da v Sloveniji niti en hrvatski trgovski potnik ne more napraviti nobene kupčije. To seveda niti od daleč ne odgovarja resnici in zato bi morali podobni

izstopi proti Slovincem na Hrvatskem brezpogojno izostati, zlasti pa s strani tako vidnih uradnih osebnosti. K notranji konsolidaciji države v teh težkih časih, še manj pa k bratskemu zblizanju med Slovenci in Hrvati taki neumestni in neutemeljeni napadi prav gotovo ne bodo pomagali.

Poostrene so bile mere glede varčevanja z živili. Poleg treh brezmesnih dni (sreda, četrtek in petek) sedaj tudi ni več dovoljeno v gostinskih obratih servirati svinjsko meso vse dni tedna, izvzemši nedeljo. Vpeljana bo tudi enotna krušna moka, močno mešana s koruzno moko.

Ruski poslanik na našem dvoru g. Plotnikov se je poklonil na grobu naših pokojnih vladarjev na Oplencu. V Ljubljani sta bili ustanovljeni dve društvi za zblizanje našega in ruskega naroda, in sicer «Jugoslovansko-ruska liga» ter «Društvo prijateljev Ruske Zveze», katerih pravila pa pristojna oblastva doslej še niso potrdila.

Finančni minister g. dr. Šutej je podal zgoščen ekspezo o novih proračunskih dvanajstinah, ki predvidevajo okrog 15 milijard dinarjev za prihodnjih osem mesecev. Zvišali se bodo nekateri davki, tarife itd. Zvišajo pa se malenkostno tudi prejemki državnih uslužbencev in upokojencev.

Naš zunanji minister g. dr. Cincar-Marković je pravkar prebolel daljšo bolezen in je te dni zopet prevzel svoje posle. Zunanji minister se mudi sedaj stalno na Bledu, kjer se opaža vedno bolj živahno politično življenje in vsestransko zanimivo razgovorjanje. Umrli je znani voditelj samostojnih demokratov, senator g. dr. Milan Kostić.

Na Bled je prispel tudi minister pravde g. Lazar Marković.

Vsekakor smemo pričakovati že v bližnjih dneh tudi v našem notranjem življenju razna pomembna presenečenja odnosno novosti z ozirom na našo državno in narodno bodočnost.

Zunanja politika

Pestrost dogodkov v Evropi tudi v zadnjih tednih ni izgubila svojega izrednega bleśka in senzacionalne raznobarnosti. Na povabilo nemške vlade sta pohitela v Berlin madžarska državnik, ministrski predsednik grof Teleki in zunanji minister grof Csaky, ki so ju tamkaj prav lepo sprejeli in jima na madžarske zahteve po vrnitvi Transilvanije s strani Rumunije zagotovili, da bo madžarskim revizionističnim zahtevam ugodeno, da naj pa nekoliko počakajo, ker danes ni ravno najprimernejši čas za to. Navzoč je bil tudi italijanski zunanji minister grof Ciano, s čimer se je ponovno poudarila neomajna povezanost osi Rim-Berlin.

Nemčija in Italija sta do zadnjih sil poosttrili blokado Anglije in

skušata za vsako ceno presekatiti zvezo med Anglijo in njenimi dominijoni, obenem pa pripravljata širokopotezen in zelo natančno organiziran napad na angleško otočje tako z morja in iz zraka, kakor tudi na kopnem z izkrcanjem nemških armad. V ta namen so Nemci na gosto posejali vso zahodno francosko obalo, zlasti pa gornje pokrajine, Belgijo in Nizozemsko z najmodernejšimi dalekosežnimi topovi, katerih žrela bodo v kratkem pričela bruhati smrt in uničevanje vsega živega in uporabljivega na angleško domačo zemljo. Vojni stroški Anglije znašajo vsak dan nad dve milijardi dinarjev.

V Franciji si je dal maršal Pétain izglasovati diktatorska pooblastila in je kmalu nato sestavil tudi svojo novo vlado, v katero pa Nemci in Italijani zlasti v zadnjih dneh nimajo skoro nobenega zaupanja več, češ da služi le kot nekaka krinka za obnovo bivše, protinemsko nastrojene Francije.

Letalske borbe in bombardiranja vseh važnejših mest, industrij, železniških križišč, letališč, municijskih in petrolejskih skladišč ter drugih važnih objektov se ponavljajo tako na Angleškem, kakor v Nemčiji dan za dnem, noč za nočjo. Anglija se je na morju obdala od vseh strani z gostimi morskimi polji, vendar pa ne izključuje možnosti, da bi mogli Nemci vendarle tu ali tam izkrcati svojo vojsko na angleških tleh. Pomembno vlogo pripisujejo zopet predvsem padalcem. Zanimivo je, da so Nemci pretekle dni iz svojih letal vsipali na Anglijo milijone in milijone letakov, na katerih pozivajo angleški narod, naj ne sili v nadaljevanje vojne z Nemčijo in naj posluša zadnji človečanski apel Hitlerja za mirno likvidacijo sedanje vojne, obenem pa da naj načene svojo sedanjo vlado s Churchillom na čelu.

Angleški ministrski predsednik Churchill je imel na vso angleško javnost, vključno njene dominijone, velik govor, ki je izzvenel v odločni izjavi, da Anglija ne bo napram Nemčiji popustila niti za las, ker je trdno prepričana, da mora napoved vendarle zmagati njeno demokratsko stališče v mednarodni ureditvi sveta. Naglasil je, da se Anglija ne bo vdala za nobeno ceno in da se bo neustrašeno borila do poslednje kaplje krvi.

Nemški tisk je ponovno pod velikimi naslovi zagotavljal svoje državljane, kakor tudi vso svetovno javnost, da so interesne sfere v celotni Evropi med Nemčijo, Rusijo in Italijo dokončno in v najbolj prijateljskem soglasju urejene. Dejanski izgledi in najnovejši dogodki pa postavljajo to nemško trditev v dvomljivo luč. Zasedba Bukovine in Besarabije po ruskih četah ni na-

letela v državah osi ravno na najlepši sprejem in odobravanje. Ledeni molk glede usode teh pokrajin je istocasno najzgovornejši dokaz za utemeljenost gornje predpostavke.

Na velikem kongresu ameriške demokratske stranke v Chicagu je bila soglasno zahtevana in odobrena še v tretji kandidatura Roosevelta za ameriškega državnega predsednika. S tem sklepom so bili izredno zadovoljni v Londonu, do čim je zavladalo v Berlinu in Rimu ravno nasprotno razpoloženje. Stališče Anglije se je s to odločitvijo znatno okrepilo in vojna morala angleškega naroda je neverjetno narasla. Na vseameriški konferenci v Havani je bilo sklenjeno, da bo prevzela protektorat in začasno upravo vseh čezmorskih kolonij po Nemčiji zasedenih evropskih držav Amerika. V zvezi s pripravo totalnega napada na Anglijo s strani Nemčije in Italije so pričeli Američani dobavljati Angležem kar najizdatnejšo pomoč v vseh vrstah orožja in vojnega materiala. O uspešnosti omenjenega nemško-italijanskega napada so v vseh ameriških političnih in diplomatskih krogih skrajno skeptični.

Kakor smo že zadnjič napovedali, je vprašanje evropskega jugovzhoda vendarle moralo stopiti iz ozadja. S skrajno previdnostjo so se pričela zaenkrat šele otipavati in ne še reševati najbolj pereča vzhodnoevropska vprašanja za zeleno mizo v Solnogradu, Monakovem in Rimu. Najprej je Nemčija ob sodelovanju Italije potom njene zunanje ministra poklicala na razgovore k Hitlerju in Ribbentropu rumunskega ministrskega predsednika Gigurta in zunanje ministra Manoilesca. Za njima sta prišla v Berlin bolgarski ministrski predsednik dr. Filov in zunanji minister Popov, končno pa sta bila poklicana še slovaška državnik dr. Tiso in Tuka. Podrobnosti o teh razgovorih svet ni izvedel, govori in piše pa se, da bodo vsa pereča vprašanja začasno odložena na ugodnejše prilike in razmere.

Med Rumunijo in Bolgarijo je bil v Sofiji te dni dosežen predhodni, idejen sporazum o odstopu južne Dobruđe Bolgariji. Kakor je videti iz tega, si hoče Rumunija najprej zavarovati hrbet v svojem bodočem razračunavanju z Madžarsko, ki kljub nemško-italijanskim nasvetom noče opustiti svojega revizionističnega drezanja po Transilvaniji. Rumunska vlada pa tiči glede tega vprašanja v skripih pred večino svoje javnosti, nastrojene po navodilih Železne garde, ki noče niti slišati o kakem odstopu rumunske zemlje Madžarski.

Litva, Letonija in Estonija so se prostovoljno pridružile veliki Sovjetski uniji, s čimer je Rusija zopet mnogo pridobila na svojem vplivu in moči v Evropi.

Andrej Ražem:

Na vojaških vajah

Bil sem pripravljen, da se z družino odpeljem na potovanje v Srbijo in Bosno, ko sem nepričakovano dobil poziv, da se moram takoj javiti na vojno vežbo v Vražji vrtec. Za božjo voljo v Vražji vrtec, kje pa je to? Ali je to kakšno kazensko mesto, kjer človeku ni mogoče živeti? Zadnjo noč pred vežbam sem prespal doma zelo nemirno, v sanjah sem videl samo velike krampuse z verigami, ki so celo noč grozili.

Žena me je zjutraj vprašala: «Kaj pa si celo noč vpil na pomoč!» Odgovoril sem ji: «Sanjalo se mi je, da sem bil gašilec.» Nisem hotel, da bi žena imela vtis, da se bojim vojaške sukanje.

Popoldne se na Krekovi trgu vsedem v udoben Pečnikarjev avtobus. Z istim avtobusom sta se vračala z dopusta tudi dva rezervista. Z veliko radovednostjo sem vprašal prvega kaplarja, akademskega kiparja g. Koša: «Kam se peljete?» Ko dobim odgovor: «V Vražji vrtec», hitim z vprašanjem: «Kako je v tem Vražjem vrtcu?» Gospod kaplar me pomiri, ter mi zatrjuje,

da je v tem Vrtcu pravo letovišče, zelo primerno za živce Ljubljancev.

Avtobus prvič z veliko brzino proti Velikim Laščam, potniki so zelo živahni in že smo v Laščah. Po par minutah postanaka že drvimo dalje proti Prezidu. Sledijo: Bloke, Nova vas, Lož, Stari trg. Po četrturtni vožnji od Starega trga smo v Babnem polju. Avtobus se ustavi pred gostilno Troha, v kateri je bilo vse polno ljubljanskih rezervistov, sami znanci, med njimi tudi domača gospodična Ada, vedno nasmejana in dobre volje. Ponovno radovedno vprašam: «Kje je ta Vražji vrtec?» Odgovor se glasi: «Deset minut, pa boste v Vrtcu!» Kadrovec Blaž, ki vedno skrbi, da rezervisti ne zaidejo, nas pelje po lepi poti. Po desetih minutah smo v logorju. Gospod poročnik E. se nasmeje in me vpraša: «Ali ste tudi vi prišli sem?» Odgovorim mu: «Da, g. poročnik.» G. poročnik naroči služitelju, naj mi prinese odejo, da mi ne bo mraz ponoči.

Noč sem prespal dobro in drugo jutro že dobim zajtrk. Do-

poldne sem se srečal s podporučnikom g. J. in mnogimi drugimi znanci. Tekom dneva sem se prepričal, da to ni noben Vražji vrtec, temveč da je zaradi prav očetovske skrbi, katero imata za rezerviste komandir g. kapetan L. in njegov namestnik podporučnik P., prava počitniška kolonija.

Zivljenje v Vrtcu je tovariško in bratsko, pri vežbah g. podporočnik z veliko svojo sposobnostjo razlaga rezervistom, kaj morajo vedeti. Predava zelo razločno in pri vsaki važni točki vpraša: «Jeli tako?» Vojaki mu odločno odgovarjajo: «Jeste.»

Najzanimivejši oddelek v Vrtcu je bil lesni oddelek, kateri je imel nalogo, da preskrbi drva. Tukaj moram predvsem omeniti najpožrtvovalnejše člane, predvsem kaplarja Vakselja, gledališkega pevca Perka, gostilničarja Nebca, Pečenka, Mlakarja in druge. Najbolj priden je bil Lindič, ker je sam vse seševal, kar je celi oddelek prinesel.

Mesarji so bili ljudje posebne vrste. Vsi so bili dobro preskrbljeni s salamami, slanino in drugimi mesnimi izdelki, katere so vedno dobivali od doma; vendar pa nisi podozrevali nikoli opazil, da bi kdo užival te zemeljske dobrote; kakor hitro pa so zvečer

vojaki legli k počitku, so se začeli odpirati kovčegi mesarjev in škripanje zob je trajalo najmanj do polnoči. Ker pa niso mogli vsega pospraviti, se jim je velik del pokvaril, tako, da so bili prisiljeni pokvarjeno meso zmetati v grmovje, kar pa je povzročalo neprijeten duh po vsej okolici.

V nedeljo smo se hoteli malo razvedriti, ter smo se v družbi direktorja Sancina iz Celja, gledališkega pevca Mencina, četrtega pisarja Tometa, gostilničarja Kavčiča, Nebca, Žargija, Žigona in drugih podali v Prezid. Na križišču cest v Prezidu je napis «U Novi kot» kilometer 0.9. Tovariš četni pisar pravi: «900 m četrt ure hoda. (No pa pojdemo.)» mu odgovorimo soglasno. Ko smo hodili že dobre pol ure, še vedno ni bilo videti Novega kota, zato vprašamo pastirja, kje je ta Novi kot, pa dobimo odgovor: «Še dobre četrt ure.» Vsi se začudimo in nevoljno vprašamo: «Kakšne kilometre imate v banovini Hrvatski?» Ko smo vendar dospeli v Novi kot, smo že oddaleč slišali harmoniko v gostilni. Vstopimo tudi mi v gostilno in se vsedemo za mizo, a natakarcica se ne zmeni za nas.

Ko je harmonikar končal, pride počasi k naši mizi. Vprašamo jo, kakšno vino ima, ona pa nam

odgovori: «Pri nas se mora plačati v naprej.» Ker nismo bili navajeni na take običaje, smo vstali in odšli nazaj v Prezid. V Prezidu smo se podali v znano in dobro gostilno «Preuc», kjer so nas dobro postregli z jedačo in pijačo.

V gostilni smo se združili s številnimi rezervisti, ki so ta večer priredili poslovljni večer z narednikom g. Vodnikom na čelu. Tega dne so dovršili svojo vojaško dolžnost, ter so se naslednjega dne odpeljali na svoje domove.

Podnarednik g. Pavlič iz Novega mesta je ves čas izvajal svoje fakirske umetnosti, s čemer je pripomogel, da je bilo dovolj zabave.

Vsi rezervisti so se zelo pohvalno in s hvaležnostjo izražali o svojih oficirjih ter so izjavljali, da bodo ohranili najboljši spomin na vežbe.

Vsem, ki boste v bodoče potovali k svojem v okolico Prezida, toplo priporočam gostilno «Preuc», katera ima udobna prenočišča in prav dobro postrežbo.

Prav tako imate zelo ugodne zveze s Pečnikarjevimi avtobusi: prvi odhaja iz Ljubljane, Krekov trg, ob 5.40 uri ter vozi do Sušaka, drugi pa ob 15.40 uri, ki pa vozi samo do Prezida.

Razmišljanje o slovanstvu

Pretekla svetovna vojna je spremenila oblike Evrope ter povzročila nastanek več novih držav, med katerimi je tudi naša lepa Jugoslavija. Tedaj so razpadle dokaj močne države, med katerimi ne smemo pozabiti črnožolte Avstrije, in sicer se je tedaj zrušil tudi prestol nekdanjega močnega avstro-ogrške monarhije, kjer smo 600 let pod nemško oblastjo živeli tudi Slovenci. Ko je leta 1917. padel absolutistični carski prestol, se je prenehalo z izrabljanjem svetega pravoslavja zgolj v politične namene. Na truplu reakcionarne države, ki je tlačila številne male narode, je nastala nova politična tvorba z mnogoštevilnimi avtonomnimi republikami, ki v celotnem sestavu ve-

like S. S. S. R. tvorijo povsem samostojno, zlasti jezikovno celoto. V teh 12 zveznih republikah je upoštevati 21 avtonomnih republik in 9 oblasti. Kakor smo slišali v zadnjem govoru g. Molotova, je v številni z vključenim Baltikom, Besarabijo in Bukovino število celotnega prebivalstva te velike slovanske države naraslo na 200 milijonov duš.

Zato mirne duše lahko rečemo, da je Rusija ogromen slovanski imperij, ki sicer zasleduje lastne svetovno-nazorne cilje, ne more pa zatajiti slovanskih čustev, kajti kri ni voda in vsekakor vpliva ne glede na nazor, ki se ga kdor koli oklepa, na njegovo miselnost, ki je slovanska.

Zdi se nam primerno, da v teh časih, ko se nekaterih polščica malodušnost spričo propada dveh slovanskih držav, gojimo z vsem svojim srcem vero v slovanstvo.

Pod pokojno caristično Rusijo je bilo nekaj neslovanskih narodnosti, ki štejejo komaj nad en milijon in je bilo več ko dve sto tisoč že zapisanih smrti, vendar se to ni zgodilo, ker je nova država imela smisel in razumevanje za njihove narodne težnje ali bolje rečeno za obstoj raznih materinih jezikov, ki so vnovič oživeli. Nastali so novi književni jeziki, ki se imajo za svoj obstoj zahvaliti razumevanju državnikov tako imenovane rdeče doktrine. Nekaj novih pisateljev in pesnikov je prispevalo svoje duševne proizvode v materinih jezikih.

Mišljenje politikov, ki so krmarili našo državo pred leti, je bilo povsem zmotno, ko so kategorično odklanjali stik z največjo državo v Evropi, ki je v svojem jedru slovanska, zlasti če pomislimo, da sta neslovanski totalitarni državi imeli z njo povsem korektno prijateljske stike, vsaj kar se tiče gospodarskih odnosov.

Naj imamo o političnem in nazornem ustroju morda svoje drugačne poglede, vendar ne smemo nikdar zatajiti prvotnih globin našega izvora, ki ima svoj temelj in svoje težnje pri naših sonarodnjakih. To se pravi: baš v današnjih dneh nam je potrebna slovanska vzajemnost, ki pa ni fraza, temveč golo realno dejstvo.

Tudi v naši beli Ljubljani se je porodila misel o osnovanju

Društva prijateljev ruskega naroda, ki mu načelujejo ugledne osebnosti našega kulturnega življenja. Narod, ki nima razvite narodne samozvesti, je zapisan smrti. Ponosni Črnogorci so se nekoč ponašali z dejstvom, češ: «kaj nam pa morejo, saj je vendar nas in Rusov več ko 100 milijonov». V Ljubljani imamo tudi druga društva, ki goje prijateljstvo in kulturne stike z našimi sosedi, s katerimi nas družijo prijateljstvo spričo dejstva, da nam je prijateljstvo zlasti iz gospodarskih ozirov potrebno. Toda življenjske važnosti je pa nesporno dejstvo, da se predvsem zavedamo, kam spadamo.

J. P.

**Oglašujte v
„Slovenski besedi“**

Znižali smo cene

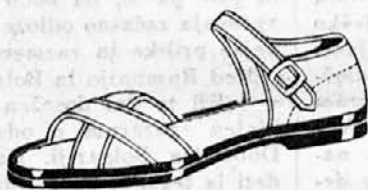
POLETNEMU OBUVALU

HOČEMO DELATI - HOČEMO TUDI DANES POCENI POSTREČI
PRIDITE - PREPRIČAJTE SE

35
DIN **19**

PRVA SKUPINA

10 RAZLIČNIH VRST

49
DIN **29**

DRUGA SKUPINA

5 RAZLIČNIH VRST

59
DIN **39**

TRETJA SKUPINA

6 RAZLIČNIH VRST

69
DIN **49**

ČETRTA SKUPINA

6 RAZLIČNIH VRST

79
DIN **59**

PETA SKUPINA

9 RAZLIČNIH VRST

99
DIN **79**

ŠESTA SKUPINA

8 RAZLIČNIH VRST

Bata

Priporočam
se gostilna

„Pri JERICI“
ROŽNA DOLINA C. V/2.

Najboljša štajerska, dolenjska in dalmatinska vina. Topla in mrzla jedila vedno na razpolago. Najboljše urejeno balnišče v Rožni dolini.

Dovžan Ivan

dipl. krojačnica za
dame in gospode

Ljubljana, Sv. Petra c. 81

Izvršuje vsa v stroko spadajoča dela po najnovejši modi in po najsolidnejših cenah
Postrežba točna

Mihelčič Ivan

elektrotehnično podjetje

LJUBLJANA, Borštnikov trg št. 1

TELEFON 27-04

Prevzem in izvrševanje vseh elektroinstalacijskih del za luč, moč in šibki tok ter popravila. Dobava elektromotorjev, svetil in žarnic. Izdelava proračunov za vsa v stroko spadajoča dela in ureditev vseh formalnosti napram krajevnim elektrarnam brezplačno!

Zahtevajte reference.

VOZNI RED Ljubljana - Prezid - Sušak

km	1	2	3	Postajališče	1	1
—	5 ⁴⁰	15 ⁴⁰	20 ⁰⁰	Ljubljana Krekov trg	7 ³⁰	18 ⁴⁰
18	6 ¹⁰	16 ¹⁰	20 ¹⁰	Zogar — Kurešček	6 ⁵⁴	18 ⁰⁹
25	6 ³⁰	16 ³⁰	20 ³⁰	Turjak	6 ³⁷	17 ⁵³
28	6 ⁴⁰	16 ⁴⁰	21 ⁰⁰	Rašica	6 ³⁰	17 ⁴⁵
31	6 ⁵⁰	16 ⁵⁰	21 ¹⁰	Vel. Lašče	6 ³⁰	17 ³⁵
37	7 ⁰⁵	17 ⁰⁵	21 ²⁵	Karlovica	6 ⁰⁸	17 ²³
50	7 ³⁵	17 ³⁵	21 ⁴⁵	Novavas — Bloke	5 ⁴⁸	16 ⁵⁷
58	7 ⁴⁴	17 ⁴⁴	22 ⁰⁴	Lož	5 ³⁰	16 ⁴¹
60	7 ⁴⁷	18 ⁰⁰	22 ⁰⁷	Stari trg	5 ¹⁰	16 ³⁸
62	7 ⁵⁰	18 ⁰⁵	22 ¹⁰	Pudob	5 ⁰⁸	16 ³⁵
64	7 ⁵⁴	18 ¹⁰	22 ¹⁴	Igavas	5 ⁰⁰	16 ³¹
72	8 ¹⁰	18 ²⁵	22 ³⁰	Babnopolje	4 ⁴⁴	16 ¹⁵
74	8 ¹⁵	18 ³⁰	22 ³⁵	Prezid	4 ⁴⁰	16 ¹⁰
—	8 ³⁶	—	—	Prezid	—	16 ⁰⁵
81	8 ⁴⁴	—	—	Parg Čabar	—	15 ⁵⁰
95	9 ¹⁵	—	—	Geroovo	—	15 ¹⁰
114	10 ¹³	—	—	Črnilog	—	14 ²⁵
154	11 ³⁵	—	—	Sušak	—	13 ⁰⁰

Štev. 1 vozi dnevno. Štev. 2 vozi ob delav. Štev. 3 vozi ob nedeljah in praznikih. Cena vožnji Ljubljana — Sušak tja in nazaj 150.— din. Potniki, ki žele sedeže rezervirati, prosim, da se prijavijo 8 dni prej.

Naročila za posebne (izletniške) vožnje z modernimi avtobusi v tu- in inozemstvo sprejemam

ANTON PEČNIKAR, avtopodjetje
Ljubljana, Dolenjska c. 48 e, Telefon 49-32